

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДЕПАРТМАН ЗА ПЕДАГОГИЈУ

**Извештај о вредновању квалитета
студијског програма од стране
послодаваца**

Ниш, јануар 2026.

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ
ДЕПАРТМАН ЗА ПЕДАГОГИЈУ
ЦЕНТРУ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА
НАУЧНО-НАСТАВНОМ ВЕЋУ

ИЗВЕШТАЈ О ВРЕДНОВАЊУ КВАЛИТЕТА ОАС, МАС И ДАС
ПЕДАГОГИЈЕ ОД СТРАНЕ ПОСЛОДАВАЦА

Департман за педадогију Филозофског факултета у Нишу је у оквиру процеса контроле квалитета студијских програма реализовао истраживање са популацијом послодаваца, а са циљем да се идентификују кључни изазови и правци унапређивања ОАС, МАС И ДАС педагогије Филозофског факултета Универзитета у Нишу.

МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање је усмерено на сагледавање перцепција послодаваца који запошљавају свршене студенте педагогије и њихових процена о: релевантности знања и способности дипломираних студената педагогије, нивоу и структури професионалних компетенција, усклађености стечених знања и вештина са потребама установа/организација, уоченим недостацима формалног образовања, препорука за унапређивање студијског програма педагогије и могућности унапређења сарадње између високошколске и самих институција. Предмет истраживања разматран је према различитим секторима рада педагога, укључујући: предшколске установе, основне/средње школе, високошколске установе, установе социјалне заштите, невладиног сектора и људских ресурса. У истраживању је примењена квалитативна метода која је омогућила дубље разумевање искустава, ставова и процена испитаника о сложеним педагошким питањима, са техником тематске анализе садржаја. Као инструмент истраживања коришћен је полуструктурисани интервју конструисан од стране чланова пројектног

тима Департмана за педагогију Филозофског факултета у Нишу, а који је имао 6 категорија питања (видети: Прилог 1).

Графикон 1. Структура испитаника у односу на сектор

У истраживању је учествовао укупно 31 испитаник који је са руководећом функцијом у одређеном сектору (факултети N= 3; основне школе N= 13; предшколске установе N= 4, центар за социјални рад N= 4, невладин сектор N= 4, људски ресурси N= 3).

Када је у питању обрада података, најпре је извршено примарно кодирање података којима су издвојени одговори испитаника и издвојени иницијални кодови према секторима (видети прилоге истраживања). У другом кругу обраде, извршено је секундарно (аксијално) кодирање које је обухватало груписање истих или сличних одговора испитаника или сасвим посебних одговора, односно кодова. Такође, извршено је обједињавање термина које имају исто значење, али у различитим секторима. На самом крају обраде, дата је синтезна табела одговора чиме је извршена стандардна тематска анализа. Сектор је третиран као посебна карактеристика испитаника и најпре је урађена анализа одговора с обзиром на

сектор, а затим и глобална анализа података. Урађено је вишеслојно, сегментисано кодирање јер један одговор испитаника захтева више кодова и кодирани су у складу са значењем које носе.

ПРИКАЗ И АНАЛИЗА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Приказ резултата и њихова анализа извршени су према секторима односно подручјима рада послодаваца: предшколске установе, основне и средње школе, високошколске установе, установе социјалне заштите, невладин сектор и сектор људских ресурса.

ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ

У оквиру анализе података сектор предшколских установа разматран је као посебна аналитичка целина.

Табела 1. Релевантност знања и способности дипломираних студената

Предшколске установе	
Релевантност знања и способности дипломираних студената	
Исходи:	<ul style="list-style-type: none">• Теоријска знања• Познавање програма и документације• Разумевање развоја детета• Планирање и организација рада• Комуникација и сарадња, тимски рад• Решавање конфликта• Критичко промишљање• Професионална иницијатива
Недовољно развијене компетенције	<ul style="list-style-type: none">• Рад са децом са сметњама у развоју• Инклузивне методе• Практичне интервенције у сложеним ситуацијама

Представљени резултати указују да дипломирани студенти педагогије када започињу рад у предшколским установама поседују задовољавајући ниво теоријских знања и поседују компетенције нарочито у области разумевања развоја детета, планирања васпитно-образовног рада и познавања институционалног

оквира рада предшколске установе. Нарочито, према мишљењу испитаника, студенти имају развијене комуникационе и социјалне вештине, способност тимског рада, флексибилност у раду и професионалну одговорност.

Изражен је недостатак практичних компетенција у раду са децом са сметњама у развоју, као и потреба за јачањем инклузивних приступа, метода и техника рада у сложеним и непредвидивим ситуацијама. Добијени резултати истраживања указују на постојање релативно добре основе за професионално деловање у предшколским установама, али и на потребу за снажнијим повезивањем теоријског образовања са практичним искуством, нарочито у домену инклузије и у раду са децом са потребом за посебном друштвеном подршком.

*Табела 2. Професионалне компетенције дипломираних студената
Предшколске установе*

Професионалне компетенције	
Професионалне компетенције	<ul style="list-style-type: none"> • Развијене • Општи ниво знања - на задовољавајућем нивоу • Планирање, евалуација, документација, комуникација, сарадња
Самосталност и одговорност у рад	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Једноставне активности, стратешки документи, иницијатива</u> • <u>Постепено се развија</u>
Инклузивне компетенције	<ul style="list-style-type: none"> • Неопходност развоја компетенција за рад са децом са сметњама у развоју
Практично искуство	<ul style="list-style-type: none"> • Добра теоријска основа, више практичног искуства

Анализа домена професионалних компетенција указује да студенти поседују добар општи ниво професионалне оспособљености за рад у предшколским установама. Дипломирани студенти педагогије имају развијене компетенције које се односе на планирање и вредновање васпитно-образовног рада, сарадњу са васпитачима, родитељима и децом, као и вођење педагошке документације. Студенти су у значајној мери оспособљени за самосталан рад у оквиру једноставнијих активности и показују спремност за тимски рад, рефлексивно промишљање и примену истраживачких метода у унапређивању васпитно-образовних поступака. Код појединих испитаника уочава се виши ниво

професионалних компетенција (ПУ_3) укључујући стратешко планирање, дељено лидерство и активно учешће у развоју школе. Као конзистентан налаз издваја се недостатак практичних знања и вештина у раду са децом са сметњама у развоју. Овај дефицит може указивати на потребу за снажнијим повезивањем теоријских знања са практичним искуством у области инклузивног образовања.

Напоследку, иако се одлично сналазе у тимском раду, солидно су припремљени за самостално обављање позива које временом постаје све квалитетније.

Табела 3. Усклађеност знања и вештина са потребама установе/организације

Предшколске установе	
Усклађеност знања и вештина са потребама установе	
Усклађеност знања и вештина	<ul style="list-style-type: none"> • Постоји • Несразмера између теоријских и практичних вештина
Ојачати:	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно развијене компетенције за рад са породицом и родитељима • Недовољна оспособљеност за инклузивни рад самосталност у организацији рада

Иако испитаници наглашавају да знања и вештине које стичу студенти одговарају потребама организације, налази указују на постојање изражене несразмере између теоријских знања стечених на студијама и практичних вештина неопходних за рад у предшколским установама. Посебно се издваја потреба за јачањем компетенција у области рада и саветовања са родитељима што представља важан сегмент професионалне улоге педагога у предшколским установама. Такође, према мишљењу појединих испитаника (ПУ_4) уочава се недовољна оспособљеност за примену инклузивних метода, нарочито у раду са децом која имају емоционалне и социјалне потребе.

Испитаници наводе да се студенти релативно брзо прилагођавају радном окружењу, што указује на добар адаптивни потенцијал, али истовремено указује и на то да процес професионалног оснаживања претежно започиње тек по уласку у

праксу. Ограничена самосталност у организацији и реализацији активности додатно потврђује да теоријска припремљеност није довољна без искуственог учења.

У целини сагледано, налази указују на потребу за снажнијим повезивањем теорије и праксе.

Табела 4. Недостаци формалног образовања студената педагогије

Предшколске установе	
Недостаци формалног образовања	
Адаптивни потенцијал дипломираних студената	<ul style="list-style-type: none"> ● Брзо прилагођавање
Мотивисаност	<ul style="list-style-type: none"> ● <i>Мотивисани су за рад и учење</i>
Недостатак из области правне регулативе	<ul style="list-style-type: none"> ● Сналажљивост; ● Један од недостатака - познавање Закона и Правилника у предшколству
Недовољна припремљеност за инклузивни рад	<ul style="list-style-type: none"> ● Недостатак практичног искуства; ● Недовољна припремљеност за рад са децом са сметњама у развоју

Као један од главних недостатака издваја се недостатак практичног искуства, према неким мишљењима, нарочито у раду са инклузивном децом што представља значајан изазов у савременом инклузивном контексту. Испитаници такође истичу да поседују висок степен сналажљивости, брзе адаптације и мотивисаности за рад и учење, што делимично може компензовати недостатке формалног образовања. Као посебан сегмент недостатака издваја се недовољно познавање законског и нормативног оквира рада у предшколским установама. Резултати генерално показују да формално образовање пружа добру основу у погледу општих компетенција али недостаје практична.

Табела 5. Препоруке за унапређење курикулума, наставе и праксе

Предшколске установе	
Препоруке за унапређење курикулума, наставе и праксе	
Конкретне препоруке	<ul style="list-style-type: none"> ● Чешћи боравак, упознавање карактеристике рада у различитим установама и концепата сарадње са родитељима
	<ul style="list-style-type: none"> ● <i>Спровођење акционих истраживања</i>
	<ul style="list-style-type: none"> ● Више праксе током студирања
	<ul style="list-style-type: none"> ● Практичне вештине за рад са децом ● Тимски рад и комуникација
	<ul style="list-style-type: none"> ● Технологија у образовању

Налази указују да испитаници из предшколских установа јасно препознају потребу за јачањем практичне компоненте студија. Посебно се истиче потреба за чешћим и ранијим боравком студената у предшколским установама како би се студенти упознали са специфичностима рада у овом сектору. Као важна препорука наводи се да се курикулум, настава и пракса могу унапредити путем акционих истраживања која апсолутно могу омогућити повезивање теоријских знања са конкретним проблемским ситуацијама из непосредне васпитно-образовне праксе. Такође, једна од препорука односи се на повећање обима стручне праксе током студија. Истакнута је као важна компетенција тимског рада и комуникације како у односу са колегама, тако и у сарадњи са родитељима, што је један од кључних аспеката функционисања у предшколским установама. На крају, као савремени захтев образовања, један од испитаника истиче важност технологије, указујући на потребу за применом савремених технологија. Све напред наведене препоруке указују на потребу за унапређењем курикулума, наставе и праксе, са циљем бољег усклађивања формалног образовања са реалним захтевима праксе у предшколским установама.

Табела 6. Могућности за унапређење сарадње

Предшколске установе	
Могућности за унапређење сарадње	
Могућности	<ul style="list-style-type: none"> • Досадашња сарадња на завидном нивоу. • Неопходна сарадња - проблеме из праксе преточити у теорију • Размена информација • Отвореност за сарадњу • У складу са могућностима, отворени за сарадњу • До сада нису имали сусрет са студентима педагогије. • Отворени за сарадњу • <u>Гостујућа предавања</u> • <u>Заједничке активности и пројекти</u>

Резултати истраживања показују да испитаници из предшколских установа сарадњу оцењују као позитивну и значајну, при чему један од испитаника истиче да је досадашња сарадња била на завидном нивоу, док један од испитаника није имао искуства у раду са студентима педагогије. Испитаници јасно и недвосмислено

наглашавају потребу за сарадњом, истичу потребу за двосмерном сарадњом и разменом искустава у оквиру које би се проблеми из праксе систематски преносили у теоријски и образовни контекст. Сви испитаници обухваћени истраживањем исказују отвореност за сарадњу и на постојање институционалне спремности. Као конкретни облици унапређења сарадње наводе се гостујућа предавања практичара из овог сектора, реализација заједничких активности и пројеката, као и веће укључивање предшколских установа у образовни процес будућих педагога. Ови облици сарадње препознају се као важан мост у повезивању теорије и праксе и као основа за развој дугорочног партнерског односа.

ОСНОВНЕ/СРЕДЊЕ ШКОЛЕ

У оквиру анализе података сектор основних/средњих школа разматран је као посебна аналитичка целина.

Табела 7. Релевантност знања и способности дипломираних студената

Основне/средње школе	
Релевантност знања и способности дипломираних студената	
Релевантност	<ul style="list-style-type: none"> • Педагошко-психолошка и дидактичко методичка знања • Планирање и програмирање васпитно-образовног рада • Вредновање и самовредновање рада • Комуникационе и саветодавне вештине • Инклузивне компетенције и разумевање различитости • Компетенције за израду педагошке документације

Мишљења испитаника указују да дипломирани студенти педагогије стичу релевантна знања и способности током студија. Међутим, идентификовани су исходи учења које студенти педагогије треба да поседују: Да познају организацију рада школе, да знају који тимови постоје при школи, те да разумеју сврхе израде школских докумената (Видети: Прилог 3. Табела издвојених одговора за кодирање (релевантност) – основне/средње школе).

Посебно се издвајају као важне следеће компетенције и то из области: педагошко-психолошких, дидактичко-методичких компетенција, компетенција из области саветовања и комуникационе вештине. Присутан је став да дипломирани студенти педагогије поседују теоријска знања, али им мањка практична примена тих

знања још у току студија. Поред напред наведеног, један од испитаника међу првим истиче да међу најважнијим исходима учења које дипломирани студенти педагогије треба да поседују, јесте то да треба да буду из области планирања, програмирања, праћења, вредновања и самовредновања. Исходи учења и професионалне компетенције дипломираних студената педагогије према мишљењу испитаника треба да буду усмерени на анализу и разумевање социјалних односа, интерактивни рад, тимски рад, познавање законских регулатива за рад у основној школи, познавање израде ученичких портфолија и карактеристика структурисаног посматрања, познавање процедура у кризним ситуацијама, знања неопходна за аплицирање пројеката у области васпитања и образовања. Такође, знања јесу релевантна, али би према мишљењу испитаника, требало порадити да исходима усмереним ка инклузији посебно у сфери рада са децом са посебним потребама и посебно надареном децом. У том контексту истакнуто је да студенти треба да јачају своја знања и компетенције из области дефектологије ради што успешније примене инклузивности у васпитно-образовној пракси.

У испитивању релевантности знања, као и сегмената који су можда недовољно остварени током студија издвајамо *„Подршка процесу прилагођавања ученика на живот у дому и окружењу у коме су дом и школа, Помоћ ученицима да самостално и успешно уче, постижу образовне резултате и изграде одговоран однос према школским обавезама и сопственом професионалном развоју, Оспособљавање ученика за активан и одговоран однос према сопственом и туђем животу кроз стицање различитих животних вештина и Оснаживање ученика за социјалну интеграцију“ (ОСШ_8).*

С обзиром на највећи број испитаника из институција основних/средњих школа, могли смо да извршимо квантификацију истих или сродних одговора испитаника када је реч о овом сегменту. У скоровима (броју понављања сродних одговора) издвајају се теме које се препознају као значајне када је у питању сегмент релевантности знања и способности дипломираних студената. Ове теме приказане су у Табели 8.

Табела 8. Број понављања сродних одговора

Теме/Кодови	Број појављивања
Познавање документације и процедура	5
Планирање, праћење, вредновање	5
Комуникационе вештине и тимски рад	5
Дигиталне компетенције	4
Инклузија	2

Сумирано, најчешће фреквенције одговора испитаника односе се на важност исхода који су усмерени на израду и познавање педагошке документације, планирања, праћења, вредновања и самовредновања образовног рада, као и важност комуникационих вештина, сарадње и тимског рада. Снажан налаз се огледа у томе што већина испитаника сматра да постоји велики јаз између теорије и праксе нарочито у делу где се испитују да ли су знања и способности које студенти стичу на актуелном програму релевантни за рад у њиховој институцији.

Табела 9. Професионалне компетенције дипломираних студената

Основне/средње школе	
Професионалне компетенције	
Ниво професионалних компетенција	Слаб/Добар/Солидан/Задовољавајући
Најразвијеније компетенције	Теоријска педагошка знања
	Комуникационе вештине
	Педагошка сензибилност/емпатија
	Способност за тимски рад и сарадњу, мотивисаност за рад и учење
	Дигиталне компетенције
	Дидактичко-методичке компетенције
	Аналитичке способности

Анализа одговора испитаника показује да се професионалне компетенције дипломираних студената педагогије фреквенцијално најчешће процењују као добре, солидне до задовољавајуће. Међутим, најизраженији проблем који се јавља у

одговорима испитаника односи се на неусаглашеност теорије и праксе, односно да поседују теоријска знања, а да се као главни проблем идентификује њихова практична примена. Као најразвијеније компетенције, у том контексту, издвајају се теоријска знања, комуникационе вештине и педагошка сензибилност и емпатија. За њима редом, у мањем али релевантном броју одговора, издвајају се дидактичко-методичке вештине и аналитичке способности и дигитална оспособљеност. Из одговора испитаника извучени су и сегменти недовољно развијених компетенција, где се јавља и потреба за унапређивањем из области: вођења педагошке документације, планирања, програмирања, вредновања, понегде и комуникационе вештине, вештине сналажења у кризним ситуацијама. Ови налази указују на то да се у формалном образовању студената педагогије мора пружити континуирана примена теоријских знања и то у реалним радним условима. Испитаници такође у својим одговорима истичу да је приметна недовољна самосталност у раду у првим месецима запослења, те да је она праћена несигурношћу у преузимању иницијативе и одговорности. Због тога се у више одговора испитаника може издвојити заједнички став о важности менторске обуке и подршке који се препознаје као важан, можда чак и кључни фактор у процесу професионалног оснаживања младих педагога.

Закључујемо да постоји потреба за даљим поспешивањем практично оријентисаних садржаја, јачањем оперативних вештина и потреба за осамостаљивањем студената у професионалном контексту. Овакво поимање резултата упућује да је професионална компетентност дипломираних студената педагогије резултат једног дугорочног процеса који се наставља и након формалног образовања и то кроз искуство рада и институционалну подршку.

Табела 10. Усклађеност знања и вештина са потребама установе/организације

Основне/средње школе	
Усклађеност знања и вештина	
Генерални став о нивоу компетенција	Поседују добру теоријску основу Недовољно практичног искуства за рад у организацији/установи

Однос теорије и праксе	Изражен јаз између теоријских знања и њихове примене у пракси
Ојачати компетенције:	Комуникационе Саветодавне Дигиталне Рад са педагошком документацијом Израда ИОП-а, индивидуализације, планирања програмирања

У истраживању усклађености знања и вештина са потребама установе/организације, као први доминантни и понављајући образац издваја се недовољно практичног искуства. Наиме, директори установа сматрају да усклађеност постоји, али је јаз између теорије и праксе експлицитно и имплицитно присутна међу свим одговорима испитаника. Код једног испитаника се нашао и један сасвим конкретан предлог а односи се на увођење једнонедељне праксе за све уже-стручне предмете у оквиру семестра.

Издава се потреба за јачањем комуникационих, саветодавних, дигиталних вештина, као и према мишљењу појединих испитаника, недовољна оспособљеност у раду са педагошком документацијом, планирању и програмирању, инклузивном образовању, индивидуализацији наставе и изради ИОП-а. У одговорима испитаника присутно је мишљење да је код студената неопходно радити на развоју њихове самосталности и самопоуздању.

Табела 11. Недостаци формалног образовања студената педагогије

Основне/средње школе	
Недостаци формалног образовања и начини њиховог испољавања у пракси	
Недостаци	Недостатак практичног искуства
	Несигурност у раду и ниска самосталност и самопоуздање
	Проблеми у комуникацији и сарадњи
	Недостатак иницијативе
	Непознавање законских оквира и документације
	Специфичне педагошке ситуације

Анализом одговора послодаваца, као доминанти налази формалног образовања студената педагогије могу се издвојити недовољна практична оспособљеност студената и изражена несигурност у самосталном раду. Највећи број испитаника управо указује да су главни недостаци неусклађеност теоријских

знања са захтевима реалног институционалног контекста. Све то се манифестује на начине као што су недостаци иницијативе, недовољно самосталности у раду и ниско професионално самопоуздање дипломираних педагога.

У одговорима испитаника издвајају се проблеми у области комуникације и сарадничких односа (издвојено у раду са родитељима), као и недовољно познавање законских регулатива, норми, правилника и педагошке документације. Сви ови налази могу бити индикатори који одсликавају потребу системског јачања практичних компоненти студијског програма, уз неопходност оснаживања студената за самосталан, критички оријентисан, одговоран и професионалан приступ у радним околностима.

Табела 12. Препоруке за унапређење курикулума, наставе и праксе

Основне/средње школе	
Препоруке за унапређивање курикулума, наставе и праксе	
Препоруке	Повећање обима и трајања стручне праксе
	Више практичног рада у реалном школском окружењу
	Увођење/јачање менторског система
	Рад на педагошкој школског документацији
	Развој комуникационих и саветодавних вештина
	Увођење радионица, студија случаја, проблемске наставе
	Упознавање са законском регулативом
	Развој инклузивних компетенција и рада са родитељима
	Сарадња факултета и васпитно образовних установа
	Оснаживање самосталности и иницијативе студената

Испитаници обухваћени сектором основних/средњих школа исказују висок степен сагласности у погледу конкретне потребе за унапређивањем практичне компоненте студијског програма педагогије. Фреквенцијално највише, истицана је препорука испитаника за повећањем обима и трајања стручне праксе. У том контексту, издвајамо препоруку једног од испитаника о трајању стручне праксе током семестра или читаве године. Такође, један од испитаника предлаже да стручна пракса треба да се обавља у апсолутно свим институцијама у којима студенти педагогије могу да се запосле након завршетка студија. Значајан број испитаника наглашава потребу за менторством, а један од њих даје препоруку увођења формалног, системски уређеног менторства, где би требало да сваки

студент има свог активног ментора за време обављања стручне праксе, који ће током дужег периода пратити његов раст и развој. Даље, дате су препоруке које се односе на потребу за јачањем компетенција за примену радионица, проблемске наставе, студије случаја. Истакнута је и потреба за развојем комуникационих вештина, саветодавних вештина, инклузивне образовне праксе и упознавања са законском регулативом и школском документацијом.

Табела 13. Могућности за унапређење сарадње

Основне/средње школе	
Могућности за унапређење сарадње факултета и ваше установе/ организације	
Могућности	Гостујућа предавања
	Заједничке активности и пројекти
	Размена искустава
	Менторски рад/Менторисана пракса
	Боља организација и структура сарадње
	Радионице, панели, дебате
	Повезивање са институцијама
	Учешће у ревизији студијског програма
	Пракса у домовима ученика и сеоским школама
	Унапређивање комуникације

Истраживањем могућности за унапређењем сарадње факултета и установа издвојени су врло занимљиви и конструктивни предлози приказани у Табели 13. Анализа одговора указује да је најчешћи одговор ка унапређивању сарадње организовање гостујућих предавања и реализација заједничких активности и пројеката. Неколицина одговора указује на изражену потребу за укључивањем студената у практичан рад и то у реалном школском окружењу, као и на потребу за вођеним менторством и подршком у току праксе.

Мањи, али значајан број испитаника говори о потреби за различитим облицима стручне размене попут радионица, панела, дебата. Поједини индивидуални одговори додатно указују на важност повезивања факултета са другим релевантним установама. У овом случају издвајамо један предлог у коме се истиче да би било добро да факултет остварује сарадњу са Националном службом за запошљавањем, где би се приправнички стаж организовао у оним институцијама где ментори завршавају своју последњу годину радног стажа, где би се

потенцијално и десило запослење тог дипломираног студента и где би се на тај начин оспособио за самостални рад. Поједини испитаници указују на могућности обављања стручне праксе под вођеним менторством у сеоским школама и домовима ученика. У испитивању овог важног сегмента за унапређивање сарадње факултета и установа евидентно је да су сви испитаници неоспорно потврдили да је та сарадња од изузетне важности, да су отворени за сарадњу и размену искустава. Сагледано у целини, резултати указују да испитаници препознају сарадњу факултета и установа као један важан ресурс за унапређивање квалитета студирања, нарочито кроз практичан рад, менторски рад, заједничко деловање на овом пољу.

ВИСОКОШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ

У оквиру анализе података сектор високошколских установа разматран је као посебна аналитичка целина. Табела 14 показује кодове издвојене у оквиру категорије Релевантност знања и способности дипломираних студената идентификоване на основу одговора испитаника из сектора високошколских институција.

Табела 14. Релевантност знања и способности дипломираних студената

Високошколске установе	
Релевантност знања и способности дипломираних студената	
Релевантност	<ul style="list-style-type: none"> • Нормативни и акредитациони оквир • Педагошко-дидактичке и андрагошке компетенције • Методичке и истраживачке компетенције • Аналитичко размишљање • Институционални процеси • Мултидисциплинарна сарадња • Неусклађеност профила и окружења • Потреба за додатним знањима и вештинама • Структурисање праксе у високошколским установама

Приказани кодови одговора у Табели 14 указују на аспекте знања и компетенција које испитаници препознају као значајне за професионално деловање у високошколским установама. У овом контексту, важно је узети у обзир

специфичности запошљавања у високошколским установама које додатно обликују захтеве у погледу знања, компетенција и професионалног развоја педагога, у овом случају студенте докторски академских студија педагогије.

Резултати показују да послодавци стављају акценат на нормативни и акредитациони оквир функционисања високог образовања, важност познавања Закона о високом образовању, подзаконских аката, правилника и стандарда акредитације и обезбеђивања квалитета и институционалних процедура и процеса. Овакав приступ указује да се компетентност педагога не може посматрати само кроз призму наставног рада, већ и кроз њихову способност да разумеју и функционишу унутар формално уређеног и регулисаног система високог образовања. Истакнуто је да способност сарадње и тимског рада од круцијалног значаја у мултидисциплинарним тимовима. Без обзира на чињеницу да свршени студенти поседују изражене комуникационе и социјалне вештине и способности, у почетном периоду рада потребна им је менторска подршка и надзор.

Такође, указује се на важност усклађивања педагошког профила са техничко-инжињерским окружењем где се педагози све чешће запошљавају. У том смислу, студентима педагогије треба понудити сасвим конкретна знања из области безбедности, процене ризика, одрживог развоја. Што се тиче исхода, и овај испитаник изузетно значајним сматра дидактичко-методичке, методолошко-истраживачке, саветодавно-развојне, организационе и евалуационе, дигиталне, етичке и безбедоносно-образовне у ширем смислу.

Резултати показују и да је од изузетне важности да дипломирани студенти педагогије треба да поседују компетенције неопходне за аналитичко-истраживачки рад, дидактичко-методичке компетенције, затим комуникационе и дигиталне компетенције. Посебно важним истичу професионалну етику, као и одговорност и спремност за континуирано професионално усавршавање.

Испитаници обухваћени истраживањем, иако полазе из различитих професионалних перспектива, сви указују на потребу за јачањем функционалне повезаности теоријских знања са институционалним, организационим и врло практичним захтевима у високом образовању, при чему се разлике огледају у нивоу

фокуса - од нормативног, интердисциплинарног па све до оперативно-практичног приступа.

Табела 15. Професионалне компетенције дипломираних студената

Високошколске установе	
Професионалне компетенције дипломираних студената	
Професионалне компетенције	<ul style="list-style-type: none">• Комуникационе и социјалне компетенције• Педагошко-дидактичка знања• Теоријска основа• Примена знања у пракси• Адаптабилност и спремност за учење• Професионална одговорност• Педагошка сензибилност• Тимски рад и сарадња• Дигиталне компетенције• Мотивисаност за професионални развој• Потреба за менторском подршком

У контексту испитивања професионалних компетенција, анализом индивидуалних одговора можемо навести следеће. Студенти педагогије долазе са веома развијеним комуникационим и социјалним компетенцијама што им омогућава лакше успостављање професионалних односа у академском окружењу. Посебно се издвајају педагошка, методичка и дидактичка знања и разумевање образовних процеса. Студенти показују спремност за тимски рад и сарадњу, поседују и веома изражене дигиталне компетенције што им, наравно, омогућава олакшано сналажење у савременим образовним и савременим системима. Без обзира на то што поседују солидну теоријску основу и релевантне вештине, у почетним фазама професионалног ангажовања, препознаје се потреба за менторском подршком и додатним усмеравањем ка сложенијим радним задацима.

Код једног дела испитаника истакнута је потреба за јачим повезивањем теоријских знања са праксом, нарочито у специфичном професионалном контексту институције. Дипломиране студенте педагогије одликује висок степен адаптабилности и спремности за учење. Такође, изражена је професионална одговорност и позитиван однос према учењу и раду. Као посебно изражене,

манифестују се педагошка сензибилност и комуникацијске компетенције које им омогућавају адекватно функционисање у раду са различитим циљним групама. Студенти педагогије поседују добру теоријску основу и способност да разумеју шири педагошки контекст. Дипломирани студенти, имају изражену педагошку сензибилност и комуникационе компетенције у раду са студентима и колегама, поседују изражену спремност за тимски рад и сарадњу, користе дигиталне алате у свакодневном обављању посла. У одговорима испитаника, заједничка усаглашеност у ставовима може се препознати код следећих одговора: дипломирани студенти педагогије, долазе са добром теоријском основом. Као заједничка снага, може се протумачити поседовање комуникационих и социјалних компетенција, спремност за тимски рад и сарадњу у институционалном окружењу, изражене дигиталне компетенције. Приметно је да је код сва три испитаника изражен став о неопходности за менторском подршком, и усмеравањем (видети Прилог 2-издвојених одговора испитаника за кодирање).

Табела 16. Усклађеност знања и вештина са потребама установе

Високошколске установе	
Усклађеност знања и вештина са потребама установе	
Усклађеност	<ul style="list-style-type: none"> ● Фундаментална знања и вештине ● Недовољна припремљеност за рад ● Умерено развијене практичне вештине ● Недовољно познавање професионалног контекста ● Потреба за познавањем прописа и процедура ● Менторска подршка

Испитаници су интервјуисани о усклађености знања и вештина са потребама организације, односно у којој мери знања и вештине дипломираних студената педагогије одговарају реалним потребама рада у њиховим институцијама. У том контексту било је потребно да сазнамо које конкретне вештине сматрају да је неопходно додатно ојачати и да ли долазе са довољно практичног искуства за укључивање у рад њихове установе.

Резултати показују да испитаници високо вреднују поседовање теоријских знања код дипломираних студената педагогије и то из области педагогије, психологије, методике, развијене комуникационе вештине неопходне за рад са

студентима, као и аналитичке вештине. Оно што би требало додатно оснажити односи се на развијање посебних вештина које би биле усмерене на специфичне захтеве високошколске институције, познавање законских и нормативних оквира, припреме озбиљних извештаја за потребе акредитације, самовредновања и унапређења квалитета наставе. Са друге стране, у профилима преостала два испитаника, такође је присутан став да знања и вештине које поседују дипломирани студенти педагогије одговарају потребама рада њихових институција. Један од испитаника, у складу са професионалним контекстом одакле и долази, сматра да код студената треба додатно развијати и јачати практична и стручно-специфична знања из области безбедности и одрживог развоја. У свему томе им је неопходна менторска подршка и усмеравање. На крају, а сагласно ставовима првог испитаника, неопходно је, према мишљењу још једног испитаника, јачати сегменте из практичног домена који се односе на познавање система обезбеђивања квалитета у високом образовању као што су акредитација и самовредновање. Неопходно је надограђивати вештине анализе и интерпретације података, практично коришћење информационих система у високом образовању као што су евиденције, извештаји, е-индекси сл. Такође, неопходно је акценат ставити и на важност поседовања вештина јавног наступа, вођења скупова, трибина и сл (видети Прилог 2 - издвојених одговора испитаника за кодирање).

Можемо закључити да иако дипломирани студенти педагогије долазе са солидном теоријском основом и вештинама, послодавци високошколских установа указују на потребу за додатним развојем практичних вештина, важност бољег разумевања функционисања институције као сложене организације, као и важност упознавања са сасвим конкретним правилима, процедурама и специфичностима радног контекста.

Табела 17. Недостаци формалног образовања студената педагогије

Високошколске установе
Недостаци формалног образовања

Недостаци	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољна изложеност институционалним процедурама • Непознавање нормативног оквира и административног рада • Ограничена самосталност и иницијатива • Проблеми у постављању приоритета • Недовољно техничко и инжењерско предзнање • Неусклађеност педагошког образовања са техничким окружењем • Проблеми у комуникацији са студентима техничке оријентације
-----------	--

Анализа мишљења послодаваца о недостацима формалног образовања студената педагогије даје вредносне резултате. Наиме, код овог битног сегмента, два испитника имају слична промишљања о овој проблематци, а односе се на несигурност при извршавању административних задатака, недовољно укључивање у унутрашње процесе установе услед непознавања процедура и нормативног оквира високог образовања, непреузимање или одложено преузимање иницијативе у различитим активностима. Изражен је недостатак искуства у планирању и операционализацији задатака што доводи до потребе за преусмеравањем, где се опет може иницијално потврдити важност менторске подршке у практичном смислу. Такође, истакнута је важност сналажења у ситуацијама када је потребно комбиновати педагошки приступ са административним захтевима. Специфично, најчешће уочене слабости односе се на недовољно техничко и инжењерско предзнање, недовољно разумевање специфичног контекста безбедносних система и заштите. Истакнуто је да студенти техничке оријентације више вреднују практичност, често имају отпор према „теоријском“ приступу, што може изазвати несигурност и проблеме у комуникацији и, свакако, захтева додатно прилагођавање стила рада педагога у раду са будућим инжењерима.

Табела 18. Препоруке за унапређење курикулума, наставе и праксе

Високошколске установе	
Препоруке за унапређивање курикулума, наставе и праксе	
Препоруке	<ul style="list-style-type: none"> • Практична припрема за рад • Обука у изради документације • Студије случаја • Симулације • Креирање предмета из области безбедности и одрживог развоја • Иницирање сарадње у различитим установама

Када говоримо о конкретним препорукама за унапређивање курикулума, истиче се важност следећих сегмената: увести практичну обуку која се тиче израде документације и извештаја који су саставни део рада и функционисања високошколске установе, као што су извештаји, евалуације, анализе анкета, али и укључивање студената у реалне институционалне изазове и планове рада, затим, ојачати садржаје методолошких предмета, примером студије случаја, пројектне наставе на којима би радили на конкретним задацима у сарадњи са институцијом, симулације састанака комисија, тимова за квалитет и сл.

Специфично, у одговорима испитаника се нашао и један сасвим конкретан предлог о креирању предмета и/или имплементацији садржаја који су оријентисани на безбедност радне и животне средине и одрживи развој који ће помоћи студентима педагогије да разумеју специфичности техничке, а посебно, мултидисциплинарне наставе, а самим тим развијају компетенције за рад на факултетима инжењерских профила. Посебно се истичу компетенције за управљање ризицима у образовној установи и развој безбедносне културе.

Табела 19. Могућности за унапређење сарадње

Високошколске установе	
Могућности за унапређење сарадње између институција	
Могућности	<ul style="list-style-type: none"> • Међуинституционална сарадња • Укључивање студената у реално радно окружење • Стручна пракса у институцијама • Заједничко планирање активности наставника и практичара • Сарадња факултета са институцијама специфичног образовног профила • Континуирана размена искустава и информација • Укљученост ментора • Дугорочност сарадње и након завршетка студија

Када је у питању истраживање конкретних могућности за унапређивање сарадње факултета и институција из којих нам долазе испитаници, заједнички одговори свих испитаника односе се на важност међуинституционалне сарадње, важности менторске обуке, повезивања теорије и праксе кроз сарадњу. Континуирана размена повратних информација о потребама и изазовима, омогућила

би идентификовање заједничких ризичних тачака у професионалном развоју – не само код педагога, већ и код других профила који улазе у академски систем. Програми стручног усавршавања и пројектне активности из области обезбеђивања квалитета, академске подршке студентима и професионалног развоја студената мастер и докторских студија ангажованих у сарадничким звањима могли би представљати први корак ка унапређењу студијског програма педагогије. Корисним се сматра организовање стручних посета студената, као и сарадња у реализацији појединих наставних активности. Највећу вредност би донело заједничко обликовање садржаја практичних активности у складу са реалним потребама установе.

Упркос разликама у професионалним контекстима, анализа одговора испитаника из области високог образовања указује на неколико заједничких тематских целина: Јаз између теоријских и практичних знања - студијски програм даје теоријску добру основу, али је у пракси присутна дискрепанција између теоријских знања и захтева рада у институционалном контексту. Ово би могли издвојити као најстабилнији заједнички налаз.

УСТАНОВЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

У оквиру анализе података сектор установе социјалне заштите разматран је као посебна аналитичка целина.

Табела 20. Релевантност знања и способности дипломираних студената

Социјална заштита	
Релевантност знања и способности дипломираних студената	
Релевантност	• Разумевање система и институционалног оквира социјалне заштите
	• Компетенције за рад у кризним ситуацијама
	• Развојне, комуникационе и интервенционе вештине у раду са корисницима
	• Правни и дијагностички аспекти рада са вулнерабилним групама

Налази указују да испитаници из система социјалне заштите релевантност знања дипломираних педагога сагледавају првенствено кроз разумевање

институционалног оквира, нормативних процедура и конкретних професионалних улога у установама социјалне заштите. Посебно се наглашава потреба за развојем компетенција за рад у кризним и стресним ситуацијама, укључујући кризне интервенције и рад са корисницима неприхватљивог понашања. Поред тога испитаници истичу важност комуникационих вештина и интервјуисања нарочито у раду са децом, породицама и вулнерабилним групама, као и у ситуацијама злостављања/занемаривања. Иако се знања стечена током студија оцењују као релевантна, указује се на њихову недовољну усмереност ка специфичностима области социјалне заштите.

Табела 21.Професионалне компетенције дипломираних студената

Социјална заштита	
Професионалне компетенције	
Развијене компетенције	<ul style="list-style-type: none"> • Теоријска знања (педагошка/психолошка) • Комуникационе вештине • Сензибилност за рад са корисницима • Адаптабилност • Дигитална писменост
Недовољно развијене компетенције	<ul style="list-style-type: none"> • Практична примена знања • Познавање документације и административних процедура • Кризне интервенције (трауме, измештање детета и сл) • Самостално доношење одлука са правном одговорношћу
Трансверзални код Менторска подршка	<ul style="list-style-type: none"> • Потреба за подршком искусних колега • Ослањање на супервизора у првим месецима рада

Налази указују да испитаници из сектора социјалне заштите професионалне компетенције дипломираних педагога процењују као теоријски утемељене. Јача страна су комуникацијске вештине, сензибилност за рад са корисницима, брза адаптабилност и дигитална писменост. Међутим, и у овом сектору уочава се јасна дискрепанција између теоријског знања и практичних вештина, посебно у области административних процедура, кризних интервенција и доношења одлука које носе правну одговорност. У свим одговорима испитаника наглашена је потреба за менторском подршком у почетним фазама запошљавања.

Табела 22. Усклађеност знања и вештина са потребама установе/организације

Социјална заштита	
Усклађеност знања и вештина	
Општи ниво знања, усклађеност знања и вештина са потребама организације	<ul style="list-style-type: none"> Делимична / недовољна
Ојачати:	<ul style="list-style-type: none"> емоционална свест, самоконтрола, емпатија и алтруизам, флексибилност развој социјалних вештина вештине ношења са стресним ситуацијама и професионалним сагоревањем вештину неговања професионалних граница знања и вештине из области социјално правне области, социјалне патологије, кризне интервенције
Практично искуство	<ul style="list-style-type: none"> Немају довољно практичног искуства

Налази указују да је усклађеност знања и вештина дипломираних педагога са потребама система социјалне заштите делимична. Испитаници препознају које су компетенције важне за рад у овој области, зато сугеришу да је неопходно ојачати емоционалне и социјалне компетенције студената, емпатију, способност изградње поверења, адаптабилност, интердисциплинарно разумевање проблема корисника. Посебно се наглашава потреба за јачањем компетенције у области нормативе, кризних и стресних комплексних ситуација. Истовремено, у свим одговорима се јасно истиче недостатак практичних знања и вештина неопходних за непосредно укључивање у рад центара социјалне заштите, што се опет доводи у везу са недовољним концептом стручне праксе током студија.

Табела 23. Недостаци формалног образовања студената педагогије

Социјална заштита
Недостаци формалног образовања

Доминантни
недостаци
форманог
образовања

- Недовољна теоријска и практична припремљеност за област социјалне заштите
- Недостатак медијаторских и конфликтно-резулутивних вештина
- Недовољна припремљеност за рад у кризним и високоризичним ситуацијама
- Несигурност у институционалне процедуре
- Недовољно комуникациона компетентност
- Недовољна клиничка и теренска пракса
- Недовољна правна писменост
- Површно разумевање комплексних социјалних проблема

Налази указују да испитаници у области социјалне заштите као недостатак формалног образовања дипломираних студената педагогије препознају недовољну повезаност теоријских знања са практичним, теренским и клиничким искуством. Посебно се истиче недостатак компетенција за рад у кризним ситуацијама укључујући рад са корисницима са суицидалним тенденцијама, агресивним понашањем и психолошким колапсима, као и недовољно развијене медијаторске вештине у решавању конфликта. Истовремено, испитаници указују на слабију правну писменост, површно познавање институционалних мера, алтернативних облика старања и области менталног здравља, што додатно отежава самостално сигурно професионално деловање. Приказани аспекти су нешто што треба размотрити приликом иновирања студијског програма. Наведени недостаци и препоруке изведени су директно из квалитативне анализе одговора испитаника и представљају синтезу тематских кодова идентификованих у истраживању.

Табела 24. Препоруке за унапређење курикулума, наставе и праксе

Социјална заштита	
Препоруке за унапређење курикулума, наставе и праксе	
Препоруке	<ul style="list-style-type: none"> • Јачање теоријске припремљености • Рана и континуирана изложеност пракси • Развој специјализованих области унутар педагогије • Перманентно образовање и професионални развој

Препоруке испитаника указују на потребу за системским унапређењем студијског програма педагогије у области социјалне заштите. Наиме, посебан акценат ставља се на јачање теоријске припремљености студената у погледу функционисања система социјалне заштите, као и препорука за што ранијим укључивањем у практичан рад (већ од прве године студија па надаље). Испитаници наглашавају потребу за повећањем фонда сати стручне праксе и потребу за увођењем специјализованих садржаја из области породичне, клиничке и правне педагогије, као и оспособљавање студената за рад у кризним и трауматским ситуацијама. Такође, као значајна препорука истиче се значај перманентног образовања и професионалног развоја као кључних елемената квалитетне припреме будућих педагога за рад у систему социјалне заштите.

Табела 25. Могућности за унапређење сарадње

Социјална заштита	
Могућности унапређења сарадње	
Могућности	<ul style="list-style-type: none"> • Заједничке едукативне активности (радионице, предавања, трибине, округли столови) • Раније и континуирано укључивање студената у праксу • Институционална и међусекторска сарадња

Сарадња са установама социјалне заштите била је већ остварена, међутим међу препорукама испитаника нашли су се сасвим конкретни предлози за њено унапређење.

Према мишљењу испитаника, могућности за унапређење сарадње види се у развоју континуираних и двосмерних облика сарадње између факултета и установа социјалне заштите. Посебно се истиче значај заједничких радионица, гостујућих предавања и едукативних активности заснованих на примерима из праксе, као и ранијег континуираног укључивања студената у стручну праксу. Може се закључити да се могућност сарадње не сагледава само као образовна, већ и истраживачка делатност, и то кроз реализацију примењених, емпиријских истраживања и усмеравање студентских мастер радова ка решавању проблема из праксе и из

области социјалне заштите. Додатно, наглашена је потреба за међусекторском сарадњом и институционалним умрежавањем (сарадња са МУП-ом), што указује на разумевање сложености из области социјалне заштите и професионалних захтева рада у њему.

НЕВЛАДИН СЕКТОР

У оквиру анализе података невладин сектор разматран је као посебна аналитичка целина.

Табела 26. Релевантност знања и способности дипломираних студената

Невладин сектор Релевантност знања и способности дипломираних студената	
Релевантност знања и способности	Аналитичке и критичке компетенције
	Комуникационе и колаборативне компетенције
	Практичне и теренске компетенције
	Инклузивне компетенције
	Психолошке и емоционалне компетенције
	Интервенционе компетенције у кризним ситуацијама

На основу одговора испитаника из области невладиног сектора извршили смо тематско груписање одговора и усмеравали смо на издвајање концептуалних целина.

Испитаници из поменутог подручја су сагласни да су знања која поседују дипломирани студенти педагогије релевантна, али сваки од њих је имао сасвим конкретне препоруке које су усмерене на исходе. Један од испитаника ставља фокус на важности процене потреба и доношења одлука заснованих на анализи. Зато је важно радити на правилној анализи стања и потреба корисника и развијати критичко размишљање. У одговорима два испитаника од укупно четири, нашли су се одговори да би исходи студијског програма требало да буду усмерени на следеће комуникационе и колаборативне компетенције: комуникационе, презентационе, колаборативне, рад у мултидисциплинарним тимовима и важност сналажења у кризним ситуацијама. Издвојене су и практичне и теренске компетенције које су усмерене на тумачење да исходи морају бити усмерени на знања о вођењу радионица, тренинга и теренских активности и уопштено на теренски ангажман. У

два од укупно четири одговора, истиче се важност поседовања компетенција у области инклузије. Наглашени су конкретни аспекти, да студенти морају познавати како поступати са децом која су у некој специфичној ситуацији (прецизно, на болничком лечењу), да пружи психолошку подршку деци и родитељима, да познају развојне карактеристике деце и како да поступају са децом са посебним потребама. Један од испитаника наглашава да дипломирани студенти педагогије немају уопште практичног искуства у раду са децом са потребом за посебном друштвеном подршком.

Нагласићемо да су се у одговорима испитаника нашли и неки конкретни предлози усмерени на исходе на којима треба порадити а односе се на креирање програма подршке заједници, вештине из области пројектног циклуса и исходи усмерени на развијање социјалних иновација. Можемо закључити да НВО сектор јасно истиче значај да су ови исходи и компетенције кључне за рад са осетљивим групама и јасно их препознаје као неопходне.

Табела 27. Професионалне компетенције дипломираних студената

Професионалне компетенције дипломираних студената Невладин сектор	
Професионалне компетенције	• Општи ниво – од задовољавајућег до негативно оцењеног
	• Развијене компетенције - Креативност, емпатија, мотивација за рад, ентузијазам, иницијатива у предузимању акција
	• Неразвијене компетенције: практичне вештине, практичне вештине у реализацији теренских активности и радионица, самостално планирање и вођење група младих, рад са комплексном документацијом у пројектима (пројектни извештаји нпр.), комуникација са осетљивим и рањивим групама
	• Немају практичног искуства

У погледу процене општег нивоа компетенција дипломираних студената и њихове припремљености за самосталан рад у првим месецима запослења наишли

смо на изражену неуједначеност у одговорима испитаника. Општи ниво, у односу на одговоре сва четири испитаника, можемо оценити у распону од задовољавајућег до негативно оцењеног, што потенцијално сугерише да оцена квалитета компетенција послодаваца значајно може варирати од индивидуалности студената, од организације која их запошљава, али и да су компетенције међу студентима различите, те је овај сегмент можда добро додатно испитати зато што су искуства различита и од којих фактора зависе. Као развијене компетенције издвајају се личне, али и интерперсоналне, као што су креативност, емпатија, мотивација, ентузијазам, иницијатива за предузимање одређених акција. У једном одговору нашле су се конкретно спецификоване неразвијене компетенције које се односе на недостатак практичних компетенција, односно вештина, и то у реализацији теренских активности и радионица. Затим у самосталном планирању и вођењу група младих и у раду са комплексном документацијом у пројектима, у комуникацији са осетљивим и рањивим групама. Са друге стране, било је и одговора да студенти не поседују никакве практичне компетенције за рад у НВО сектору. Изражени наводи да дипломирани студенти педагогије не поседују практично искуство или да постоји потреба за вођеним менторством у првим месецима ангажовања, као и експлицитни наводи да немају компетенција за рад у НВО сектору, могу потврдити претходне ставове о постојању дискрепанције између теоријских знања и у овом случају реалних захтева рада у овој области.

Табела 28. Усклађеност знања и вештина са потребама установе/организације

Усклађеност знања и вештина са потребама установе/организације Невладин сектор	
Усклађеност знања и вештина	<ul style="list-style-type: none"> Варијације одговора: од велике усклађености до делимичне
	<ul style="list-style-type: none"> Ојачати: Планирање и вођење радионица, управљање динамиком у групи; комуникација са рањивим групама; рад на терену; пројектни менаџмент; вођење документације из НВО сектора (извештаји, евалуације), коришћење дигиталних алата; развијање практичних интервенција и кратких програма подршке у заједнице, кризне интервенције и рад у кризним ситуацијама
	<ul style="list-style-type: none"> Важност менторске подршке

У Табели 28 дата је тематска синтеза одговора. Истраживање је показало да испитаници процењују усклађеност знања и вештина са потребама организације као варијабилну, од велике усклађености до делимичне, па и до одговора да зависи од личности студента. Код једног испитаника истиче се добра теоријска основа, са недостатком практичног искуства у НВО сектору. У одговорима код два испитаника, од укупно четири, дате су сасвим конкретне препоруке за ојачање вештина дипломираних студената: планирање и вођење радионица, управљање динамиком у групи; комуникација са рањивим групама; рад на терену; пројектни менаџмент; вођење документације из НВО сектора (извештаји, евалуације), коришћење дигиталних алата; развијање практичних интервенција и кратких програма подршке у заједницама, кризне интервенције и рад у кризним ситуацијама.

Поједини испитаници наглашавају важност вођеног менторства. Овако постављени налази могу указивати да формално образовање студената пружа солидну теоријску основу, али да недостаје систематска припрема за рад у НВО сектору.

Табела 29. Недостаци формалног образовања студената педагогије

Недостаци формалног образовања студената педагогије	
Невладин сектор	
Недостаци	• Позитивна оцена формалног образовања, без недостатака
	• Недовољно развијене практичне компетенције за рад са младима
	• Недостатак сигурности у примени метода рада; самосталност у одлучивању; способност сналажења у непланираним ситуацијама
	• Без одговора. Немају запосленог педагога (мета податак)
	• Немају практичног искуства

Одговори испитаника у вези са недостацима формалног образовања студената педагогије су прилично хетерогени и не указују на јасно формиране заједничке теме, због чега је интерпретација овог сегмента заснована на појединачним проценама испитаника. Различитости одговора испитаника указују на неуједначену перцепцију квалитета формалног образовања студената педагогије. Један испитаник не уочава недостатке и даје позитивну оцену формалном образовању, други испитаници виде изражене слабости у области практичних компетенција и раду са децом и младима.

Наглашавање недостатка сигурности у примени метода рада, нпр. вођењу и креирању радионица, самосталности у раду, одлучивању и сналажењу у непланираним и кризним ситуацијама указује да студенти нису у довољној мери оспособљени за самосталан професионалан рад након завршетка студија. Овакви наводи додатно потврђују претходно наведени налаз о јазу између теоријских нађа стечених током студија и захтева у практичној делатности.

Изостанак одговора код једног од испитаника може се протумачити као последица институционалног контекста, а односи се на непостојање педагога, што може указивати на ограничен контакт појединих организација са формалним образовним профилом педагога, али и на неуједначену заступљеност ове професије у пракси.

Табела 30. Препоруке за унапређење курикулума, наставе и праксе

**Препоруке за унапређење курикулума, наставе и праксе
Невладин сектор**

Препоруке

Ојачати:

- практичне, фасилитаторске и пројектне компетенције
- радионичарске методе, фасилитација и групни рад
- више практичних предмета који се баве вођењем групе, модерирањем, управљањем конфликтима и динамиком
- рад у заједници и интеркултурална педагогија
- пројектни менаџмент у образовању
- писменост у НВО документима
- дигитални алати за едукацију, евалуацију и комуникацију
- Кризне интервенције и рад у кризним ситуацијама
- Писање ИОП-а 1 и 2
- Припрема редукованог градива

Препоруке испитаника указују на јасну потребу за снажнијим ослањањем студијског програма на праксу, раду у заједници, НВО сектору о рањивим друштвеним групама. Истицање потребе за развојем пројектних, фасилитаторских, дигиталних вештина указује на важност и очекивања да студенти педагогије треба да буду оспособљени не само за рад у формалном систему већ и за деловање у ширем друштвеном и социјалном контексту (видети Прилог 25). Присуство одговора без конкретних препорука може се протумачити да део испитаника обухваћених истраживањем или нема довољно искуства у сарадњи са дипломираним студентима педагогије или сматра да постојећи студијски програм задовољава професионалне захтеве (у једном случаја није било јасно назначених праваца унапређења).

Табела 31. Могућности за унапређење сарадње

Препоруке за унапређење сарадње између институција Невладин сектор	
Препоруке	<ul style="list-style-type: none"> • Волонтирање студената у организацијама цивилног друштва • Укључивање студената у организацију још за време студија • Предлог за поновним успостављањем сарадње
	<ul style="list-style-type: none"> • Недостаци: недостају конкретни договори о томе шта студент током боравка у организацији треба да уради, које компетенције да развије и како ће се његов напредак пратити; сарадња је углавном повремена

На основу одговора испитаника могу се издвојити следећи налази.

Волонтирање и рана укљученост студената – Препорука да се студенти укључе у организације цивилног друштва кроз волонтирање; Укључивање

студената у рад организација још током студија, а не тек по завршетку школовања. Издвајамо један од одговора испитаника „Организација „Весник“ је сачињена од професионалаца из области друштвено-хуманистичких наука (педагози, психолози, социјални радници) која се бави између осталог проблемима деце, омладине, менталног здравља, социјалне искључености и очувања културалног наслеђа. Стојимо на располагању и за преношење знања вашим студентима и за укључивање студената у наше будуће активности“.

У једном од одговора испитаника истакнут је недостак сарадње који се огледа у непостојању прецизних договора о томе шта студент током боравка у организацији треба да уради, које компетенције да развије и како ће се његов напредак пратити. Истакнуто је да је досадашња сарадња била повремена и дат конкретан предлог о неопходности континуиране сарадње.

У појединим одговорима испитаника препознат је потенцијал за обнову и унапређење сарадње, организације изражавају спремност за даљи заједнички рад. Приказани резултати истраживања указују на постојање чврстих основа за развој дугорочнијих и структуриранијих облика партнерстава између факултета и организација цивилног друштва.

ЉУДСКИ РЕСУРСИ

У оквиру анализе података сектор људских ресурса разматран је као посебна аналитичка целина.

Табела 31. Релевантност знања и способности дипломираних студената

Људски ресурси Релевантност знања и способности дипломираних студената	
Релевантност	<ul style="list-style-type: none"> ● вештина комуникације и активног слушања ● сагледавање потреба запослених ● организационе вештине и професионалне етике ● специјализацијом педагога за ИТ индустрију ● спремност за учење ● аналитичке вештине ● размивање бизниса

- више практичног искуства из ХР-а и регрутације
- увид у тржиште рада

У издвајању главних налаза нашао се код Комуникационих и интерпресоналних вештина. У сва три одговора испитаника јављају се као одговори важност комуникације, активног слушања и професионалне комуникације са клијентима. Као други код за анализу издвајају се организационе вештине и професионална етика који обухватају: организационе вештине, етички приступ, професионалну одговорност. Као појединачни одговори, јављају се потреба за аналитичким вештинама и проценама компетенција, као и сасвим специфичној потреби за специјализацијом педагога у области ИТ индустрије. Педагози који желе да раде у HR-сектору требало би да имају више практичног искуства за рад у овој области, да познају потребе тржишта рада и да разумеју концепт бизниса и менаџмента.

Табела 32. Професионалне компетенције дипломираних студената

Професионалне компетенције Људски ресурси	
Професионалне компетенције	• Општи ниво знања - добар /задовољавајући
	• Доминантно развијене комуникационе вештине
	• Емоционална и интерперсонална компетентност
	• Професионални однос према раду
	• Спремност за учење и развој
	• Аналитичке способности
	• Дигиталне вештине
	• Потреба за практичним разумевањем HR сектора и потреба за менторском подршком

Налази показују да испитаници процењују општи ниво знања као добар/задовољавајући. Код дипломираних студената педагогије као најразвијеније компетенције издвајају се комуникационе и емоционално-интерперсоналне компетенције. У том контексту, посебно се издвајају емоционална интелигенција, способност успостављања сарадње што је дефинитивно у складу са захтевима рада у HR сектору. У појединим одговорима препозната је потреба за практичним

оспособљавањем у овом сектору, као и важност менторске подршке у почетку све до самосталног оспособљавања запосленог.

Табела 33. Усклађеност знања и вештина са потребама установе/организације

Усклађеност знања и вештина са потребама установе/организације Људски ресурси	
Кодови	Тематски налази
Усклађеност знања и вештина	Одговарају потребама рада
Недостатак праксе	Недовољно практичног искуства
Менторска подршка	Потреба за менторством
Дигиталне и HR вештине	Алати, софтвери, практичне вештине
Разумевање бизниса	Тржиште рада, клијенти
HR компетенције	Регрутација и селекција
Позиција педагога	Непозната у појединим HR секторима
Стручна пракса	Предлог јачања сарадње

Налази истраживања показују да испитаници из HR сектора у већини случајева проценјују да су теоријска знања и опште вештине дипломираних студената педагогије у основи усклађене са потребама рада. Међутим, као кључни ограничавајући фактор свакако се издваја недостатак практичног искуства. Овај налаз присутан је у скоро свим одговорима. И у овом сектору се изузетно важном сматра менторска подршка у почетној фази рада. Неопходно је јачати практичне и дигиталне компетенције укључујући рад у HR софтверима и алатима. Истакнута је потреба за бољим разумевањем бизнис контекста, тржишта рада и потреба клијената, као и за стицањем практичних знања из области HR сектора, регрутације и селекције. У неким HR секторима немају запосленог педагога (у једном, од испитаних три), што указује на недовољно препознату улогу педагога у овом сектору - често су педагози преквалификовани за онај сегмент који им је неопходан у HR сектору (*Скрам мастера, Пројект координатора*). Наведени податак може бити иницијални покретач за повезивањем студијског програма са савременим радним контекстима у HR сектору.

Табела 34. Недостаци формалног образовања студената педагогије

Недостаци формалног образовања Људски ресурси	
Недостаци	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак практичног искуства • Недовољна самосталност у раду • Потреба за јачањем дигиталних и административних компетенција • Недовољно разумевање потреба клијената и тржишта рада • Недостатак иницијативе и самоуверености • Управљање конфликтима као недовољно развијена вештина

Налази указују, односно потврђују, претходне налазе о доминантном недостатку формалног образовања студената педагогије у области људских ресурса, а то је недостатак практичног искуства и недовољна самосталност у раду, што се појављује у већини одговора. Испитаници указују на ограничену спремност за самостално преузимање задатака у реалном радном окружењу. Посебно се истиче потреба за јачањем дигиталних, административних и процедуралних компетенција, као и вештина управљања конфликтима које су од кључног значаја у HR секторима. Поред свега тога, поједини одговори испитаника указују на недовољно развијено разумевање потребе клијената, тржишта рада и профила кандидата уз присутан мањак иницијативе и самоуверености у професионалном деловању. Изнети резултати истраживања указују на недостатак системске и континуиране практичне припреме која би студентима омогућила развој самосталности, самоуверености и функционалних компетенција неопходних за савремени радни контекст у HR сектору.

Табела 35. Препоруке за унапређење курикулума, наставе и праксе

Препоруке за унапређење курикулума, наставе и праксе Људски ресурси	
Препоруке	<ul style="list-style-type: none"> • практична примена теорије у области људских ресурса, тимског вођења и решавања конфликтних ситуација • укључити обуку за рад са дигиталним алатима, административним процедурама и реалним HR сценаријима • симулације, практични пројекти • менторство • разумевање пословног окружења • интервјуисање и процена компетенција • разумевање тржишта рада • дужина трајања праксе

- укључивање студената у реалне процесе

Анализа одговора испитаника указује да се препоруке за унапређење курикулума, наставе и праксе у области људских ресурса доминантно односе на потребу за јачим повезивањем теоријског знања са практичним искуством. Испитаници не доводе у питање квалитет теоријске основе, већ истичу да је неопходно систематичније омогућити студентима примену знања у реалном радном контексту у овој области. Испитаници посебно истичу важност менторске помоћи и вођења, што се препознаје као механизам који омогућава студентима да кроз вођене активности и симулације развијају самосталност у раду и разумевање комплексност рада у људским ресурсима. Препоруке указују на потребу за увођењем дужих облика праксе, јасним дефинисањем задатака током праксе, јачањем технике интервјуисања, проценом компетенција и разумевањем тржишта рада, већом изложеношћу студената реалним пословним сценаријима у HR сектору. У целини, налази сугеришу да би унапређење курикулума требало да иде у правцу јачања праксе и менторства, чиме би се обезбедила боља припремљеност за рад у области људских ресурса.

Табела 36. Могућности за унапређење сарадње

Препоруке за унапређење сарадње Људски ресурси	
Препоруке	Континуирана сарадња и размена информација Гостујућа предавања и заједничке активности

Анализа одговора испитаника указује да се унапређење сарадње између факултета и организација у области људских ресурса пре свега види кроз потребу за континуираном и активном разменом искустава, знања и информација. На ту сарадњу би требало гледати као на процес који подразумева сталну комуникацију и заједничко деловање свих актера. Посебно се међу предлозима издвајају гостујућа предавања, радионице и рад на заједничким пројектима као врло конкретни и оперативни облици сарадње. Ови облици би омогућили студентима непосредан контакт са праксом, док организацијама пружају прилику да учествују у обликовању компетенција будућих стручњака. Један део испитаника додатно наглашава улогу

педагога у развоју ефикаснијих и савремених модела учења и усавршавања посебно у домену софтверске индустрије. Издвајамо цитат „С обзиром да је у софтверу аспект учења и усавршавања на највишем могућем нивоу важности, а да сви инжењери махом мисле да они већ знају како да уче, лепо би било да их педагози разубере нудећи им алтернативе у виду ефикаснијих и ефектнијих облика учења и усавршавања у овој конкретној грани (HR_3).

Генерално сагледано, сарадња између факултета и организација би требало да буде динамичан и двосмеран процес, заснован на размени искустава и заједничким активностима.

Табела 37. Синтетизовани одговори испитаника према категоријама

Категорија	Груписани (сродни) одговори / кодови	Заједничко за све секторе
Релевантност знања и способности	Солидна теоријска педагошка основа; разумевање васпитно-образовних процеса; педагошко-дидактичка и методичка знања; комуникационе и социјалне вештине; педагошка сензибилност и емпатија	Студенти долазе добро теоријски припремљени, са развијеним комуникационим и интерперсоналним вештинама
Професионалне компетенције	Комуникационе и саветодавне компетенције; тимски рад и сарадња; професионална одговорност и етика; спремност за учење и развој; адаптабилност	Истиче се висок ниво професионалног односа, мотивације и отворености за сарадњу
Усклађеност знања и вештина са потребама установа	Добра теоријска припремљеност; недовољна практична оспособљеност; потешкоће у примени знања; недовољно познавање процедура и документације	Присутан је јасан јаз између теоријских знања и практичних захтева рада
Недостаци формалног образовања	Недовољан обим и трајање праксе; недовољна повезаност студија и праксе; недовољна припрема за самосталан рад; недовољно искуства у сложеним и кризним ситуацијама	Формално образовање не обезбеђује довољно практичних искустава за рад у реалним условима

Препоруке за унапређење курикулума	Повећање и продужење стручне праксе; увођење менторисане праксе; више студија случаја и симулација; јачање повезаности факултета и установа	Потребно је системско јачање практичне и примењене компоненте студија
Сарадња између факултета и праксе	Менторска подршка студентима; континуирана институционална сарадња; укључивање студената у реалан рад; заједничке активности и пројекти	Менторство се издваја као централни механизам успешне сарадње

У Табели 37 дат је синтетизовани приказ одговора из свих сектора у погледу сагласности у издвојеним категоријама. Студенти су теоријски добро припремљени, са развијеним комуникационим и социјалним вештинама што представља изузетно важан ресурс за њихово укључивање у стручну праксу. Истовремено, генерални налаз који је уочен у одговорима испитаника односи се на јаз између теорије и праксе и недовољној практичној оспособљености студената, ограниченом искуству и потреби за додатним усмеравањем у почетном периоду рада. У том смислу, међу свим секторима примећена је препорука за јачањем практичне наставе и менторски подржаног студирања и међуинституционалног повезивања. Све ово јасно може бити предуслов за унапређивање иницијалног образовања педагога.

Све друге појединости и конкретни резултати, који су карактеристични за појединачне секторе, приказани су у претходним сегментима анализе. Ови налази могу послужити члановима Департмана за педагогију као изузетно важан оријентир у разматрању конкретних предлога и смерница које могу допринети даљем унапређивању Студијског програма педагогије на Филозофском факултету Универзитета у Нишу.

Ниш, 20.1.2026.